

פרשת כי תצא

קדושת המחנה וחודש אלול

דברים כ"ג:י"ט-ט"ו

כִּי תֵצֵא מִצֵּיִן לְיָמֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רַע: כִּי יִהְיֶה בְּךָ אִישׁ אִשָּׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר מִקֶּרֶה לְיָלֵךְ וַיֵּצֵא אֶל מוֹזוֹן לַמִּוֶּזֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמִּוֶּזֶה: וְהָיָה לַפְּנֹת עָרֶב יִרְוֹץ בַּמָּיִם וּכְבֹּא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמִּוֶּזֶה: וְיָד תִּהְיֶה לְךָ מוֹזוֹן לַמִּוֶּזֶה וַיֵּצֵאתָ שָׁמָּה זֶזוֹן: וַיִּתֵּן תְּהִיָּה לְךָ עַל אֹזֶן וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ זֶזוֹן וְזִפְרֹתָהּ בָּהּ וּשְׂבִיבָתָּהּ וְכִסִּיתָ אֶת עֲצָתְךָ: כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מוֹזֶנְךָ לְהַצִּילְךָ וְלִתֵּת אִיִּבְיָךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מוֹזֶנְיָךָ קָדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֲרֹת דְּבַר וְשֵׁב מֵאֲחֵרֶיךָ:

רמב"ן דברים כ"ג:י'

ונשמרת מכל דבר רע שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, לשון רש"י והנכון בעיני בענין המצוה הזאת, כי הכתוב יזהיר בעת אשר החטא מצוי בו והידוע במנהגי המחנות היוצאות למלחמה, כי יאכלו כל תועבה, יגזלו ויחמסו ולא יתבוששו אפילו בניאוף וכל נבלה, הישר בבני אדם בטבעו יתלבש אכזריות וחמה כצאת מחנה על אויב ועל כן הזהיר בו הכתוב, ונשמרת מכל דבר רע ועל דרך הפשט היא אזהרה מכל הנאסר:

ובספרי (תצא קיט) ונשמרת מכל דבר רע, שומע אני בטומאות ובטהרות ובמעשרות הכתוב מדבר, ת"ל ערוה, אין לי אלא ערוה מנין לרבות עבודת גלולים וגלוי עריות ושפיכות דמים וקללת השם, ת"ל ונשמרת מכל דבר רע, או יכול בטומאות ובטהרות ובמעשרות הכתוב מדבר, ת"ל ערוה מה ערוה מיוחדת, מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, אף כל מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, כשהוא אומר "דבר" אף על לשון הרע וגם זה מן הטעם שפירשנו, כי מלבד האזהרות שבאו באלה העבירות החמורות יוסיף לאו במחנה שנשמר בו מכל אלו העבירות, שלא תסתלק השכינה מישראל אשר שם, כאשר אמר כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנהך והנה העושה העבירות הגדולות במחנה, כאותם שכתוב בהם (ירמיה ז ל) שמו שקוציהם בבית אשר נקרא שמי עליו לטמאו ועוד, שלא יגברו עלינו האויבים אם נעשה כמעשים הגורמים להם שיגלו מפנינו, וזהו ולתת אויביך לפניך והוסיפו בו לשון הרע, כדי שלא ירבו ביניהם מחלוקת, ויכו ביניהם מכה רבה מאד יותר מן האויבים:

יא - יד - ועל דרך הפשט, הזהיר בבעל המקרה לצאת מכל המחנה מפני הטעם הנזכר שהשם מתהלך עמנו להושיענו והמחנה קדוש, ושיהיה לבנו מתכוין להקב"ה ונוחיל לישועתו ולא נסמוך בזרוע בשר וכן הטעם בכסוי הצואה, כי המחנה כולו כמקדש ה' וממנו נלמוד למקום התפלה, שנרחיק מן הצואה ארבע אמות ולכל מראה העינים אבל רבותינו ידרשו (פסחים סח) ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה, במחנה לוייה ובמחנה שכינה, כאשר יהיה הארון עמהם שם, וגם כסוי הצואה לדעתם (ברכות כב:), שם כה) במקום אשר יזכירו השם להתפלל או לקרוא קריאת שמע, אם כן גם זו אזהרה כפל אותה במחנה שלא יהיה הכל מופקר כמחנות הגוים וגם אלו מצות מבוארות: וטעם כסוי הצואה, שאין הצואה כטומאה שתטמא את מקומה ושתהיה בוקעת ועולה, אבל אסור לראותה בעת התפלה ובהיות הלב דבק בשם הנכבד מפני שהדברים הנמאסים יולידו גנאי בנפש וישבשו כוונת הלב הטהור, וכאשר נעלמה מעין רואה אין רע:

רבינו בחיי שם

ונשמרת מכל דבר רע - אזהרה זו מפני קדושת הארון, וכן מצינו במלחמת מדין שהלך הארון עמהם: וע"ד הפשט מכל דבר רע שאסרה תורה, לפי שמחנות הכנענים בצאתם למלחמה היו משולחים לעשות כל תועבה וכל נבלה ונוהגין בעצמן הפקר בכל הדברים כלן, לכך יזהיר הכתוב מחנה ישראל שישתמרו מכל הדברים הרעים ששאר הכנעניים נוהגים בהן ואינן חוששים עליהם בשעת מלחמה. ודרשו רז"ל, מכל דבר רע אלו עריות ולשון הרע. עריות, ממה שכתוב ולא יראה בך ערות דבר, וזהו שאמר מכל דבר רע. לשון הרע הוא שאמר מכל דבר רע כלומר דבור רע, וזהו לשון הרע. ורצה הכתוב להזהיר על שתיים אלה לפי שהן עבירות חמורות והשכינה מסתלקת בשבילן. ועוד דרשו רז"ל במסכת עבודה זרה, ונשמרת מכל דבר רע שלא ירהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה. וזהו שסמך לו כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה, מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי חסידות,

חסידות מביאה לידי רוח הקודש. הזכיר החכם ז"ל בכאן עשר מדות, חמש גופניות וחמש שכליות, וכלן מביאות אל העשירית שהיא רוח הקודש:

רמב"ם – הלכות מלכים פרק ו

(יד) ואסור להפנות בתוך המחנה או על פני השדה בכל מקום אלא מצות עשה לתקן שם דרך מיוחדת להפנות בה שנאמר ויד תהיה לך מחוץ למחנה:

(טו) וכן מצות עשה להיות יתד לכל אחד ואחד תלויה עם כלי מלחמתו ויצא באותה הדרך ויחפור בה ויפנה ויכסה שנאמר ויתד תהיה לך על אזניך וגו' ובין שיש עמהן ארון ובין שאין עמהן ארון כך הם עושים תמיד שנאמר והיה מחניך קדוש:

שו"ע אורח חיים ג'ב'

יהא צנוע בבית הכסא ולא יגלה עצמו עד שישב: הגה ולא ילכו שני אנשים ביחד גם לא ידבר שם ויסגור הדלת בעדו משום כניעות (אור זרוע):

ביאור הלכה סימן ג ד"ה יהא

יהא צנוע - עיין בברכות ס"ב ע"א וע"ב דמפליג הגמרא במידת הצניעות ובסמ"ק מונה צניעות למצוה דאורייתא ...

ספר מצוות קטן מצוה נו

להיות צנוע דכתיב (דברים כ"ג) והיה מחניך קדוש, וכתיב (מיכה ו') והצנע לכת עם אלקיך, ואמרו חכמים אין צנוע אלא הצנוע בבית הכסא ...

יהושע א'א'-ט'

ויהי אזרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' אל יהושע בן נון משירת משה לאמר: משה עבדי מת ועתה קום עבר את הירדן הנה אתה וכל העם הנה אל הארץ אשר אנכי נתן לך לבני ישראל: כל מקום אשר תהרץ כף רגלכם בו לכם נתתי פאשר הברתי אל משה: מהמחבר והלבנון הנה ועד הנגה הגדול נהר פרת כל ארץ הזותים ועד הים הגדול מבוא השמים יהיה גבולכם: לא יתניב איש לפניך כל ימי זינך פאשר הייתי עם משה אהיה עמך לא ארפך ולא אעזבך: וזק ואמין כי אתה תנזיל את העם הנה את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם: רק וזק ואמין מאד לשמור לעשות ככל התורה אשר צוך משה עבדי אל תסור ממנו ימין ושמאול למען תשכיל בכל אשר תלך: לא ימוש ספר התורה הנה מפיה ונהגית בו יומם וליילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליז את דרכך ואז תשכיל: הלוא צויתך וזק ואמין אל תערץ ואל תזוז כי עמך ה' אלקיך בכל אשר תלך:

רש"י פסוק ו

חזק ואמץ – בדך ארץ, כמה שהוא אומר: כי אתה תנחיל:

רש"י פסוק ז

רק חזק ואמץ מאד – בתורה, כמו שהוא אומר: לשמור ולעשות ככל התורה. תשכיל – תכלית:

מלבי"ם על יהושע פרק א פסוק ז – חלק באור הענין

(ז) רק - נגד הענין הב' על הדבוק האלקי שעליו אמר כאשר הייתי עם משה אהיה עמך. גם ע"ז צריך שתתחזק עוד ביותר. כי עיקר הגבורה לכבוש את יצרו.

וגם ר"ל כי החזק הגופני תלוי בחזק הנפשי בשמירת התורה. ובאר כי החזק הזה יהיה א' לשמור א"ע ממצותות ל"ת. ב' ולעשות מ"ע. ורק ככל התורה - ר"ל כל השמר מ"פני הכרעת השכל רק מ"פני צווי התורה וז"ש אשר צוך משה עבדי. וגם לא יספיק אם תשמור חלק מה"ת כי צריך אתה לשמור ככל התורה:

אל תסור ממנו - [מן הספר] ימין על צד התוספת ושמאל על המגרעת ור"ל לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו. למען תשכיל בכל אשר תלך. באר שמצות התורה נבדלו ממצות הנמוסיות בשני עינינים, א' שמצות הנמוסיות רובם אין

בם טעם שכלי אשר יפיק אל התכלית הנרצח. לא כן מצות התרורה הם מצות שכליות מובילות אל מטרת האושר והשלמות, ועז"א למען תשכיל. ב] שגם הנמוסים שהם נמוסים שכליים אינם מקיפים רק על הכללים לא על כל פרטי ההנהגות וחלקיהם לא כן מצוה התורה שהם ילמדו ארח סלולה בכל דרכי בני אדם, לכן אומר בכל אשר תלך:

יהושע ז:א'-ט"ז

וימַעְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַל בְּזוֹרֵם וַיִּקְחוּ עִקֵּן בֶּן כְּרִמְיָ בֶן זַבְדִּי בֶן זִרְזוּ לְמִטָּה יְהוּדָה מִן הַזּוֹרֵם וַיּוֹזֶר אֹף ה' בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֲנָשִׁים מִירִיזוֹ הָעִי אֲשֶׁר עִם בֵּית אָנָן מִקְדָּם לְבֵית אֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר עָלוּ וּרְגְלוּ אֶת הָאָרֶץ וַיַּעֲלוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּרְגְּלוּ אֶת הָעִי: וַיָּשֻׁבוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵל יַעַל כָּל הָעָם כְּאֶלְפִים אִישׁ אוֹ כַּשְׁלִשִּׁת אֶלְפִים אִישׁ יַעֲלוּ וַיְכּוּ אֶת הָעִי אֵל תִּיגַע שְׂמָה אֶת כָּל הָעָם כִּי מַעַט הַמָּה: וַיַּעֲלוּ מִן הָעָם שְׂמָה כַּשְׁלִשִּׁת אֶלְפִים אִישׁ וַיִּנָּסוּ לִפְנֵי אֲנָשֵׁי הָעִי: וַיְכּוּ מִדָּם אֲנָשֵׁי הָעִי כַּשְׁלִשִּׁים וַיִּשְׁעָה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשִּׁיעַר עַד הַשְּׂבָרִים וַיָּכּוּם בַּמִּוֶּרֶד וַיִּמָּס לָבָב הָעָם וַיְהִי לָמוּם: וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שְׂמֹלְתּוֹ וַיַּפֵּל עַל פָּנָיו אֶרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן ה' עַד הָעֶרֶב הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹפֶר עַל רֹאשָׁם: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֲתָהּ א-הֲנִי ה' לָמָּה הַעֲבַרְתָּ הַעֲבִיר אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הַיַּרְדֵּן לָתֵת אֹתָם בְּיַד הָאֻמִּי לְהֶאֱבִידָם וְלוֹ הוֹאֲלָם וַיָּשֻׁב בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן: כִּי אֲדֹנִי מָה אָמַר אֲזוּרִי אֲשֶׁר הִפֵּךְ יִשְׂרָאֵל עֶרְף לִפְנֵי אִיבָיו: וַיִּשְׁמְעוּ הַכֹּהֲנִים וְכָל יִשְׂרָאֵל וַיָּסֻבוּ עֲלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת שְׁמֵנוּ מִן הָאָרֶץ וּמָה תַעֲשֶׂה לְשִׁבְךָ הַגָּדוֹל: וַיֹּאמֶר ה' אֵל יְהוֹשֻׁעַ קָם לָךְ לָמָּה זֶה אַתָּה נָפַל עַל פָּנֶיךָ: זִזְטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן הַזּוֹרֵם וְגַם גָּזְבוּ וְגַם כִּזְזוּ וְגַם שָׁבוּ בְּכִלְיָהֶם: וְלֹא יָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקוּם לִפְנֵי אִיבֵיהֶם עֶרְף יִפְנוּ לִפְנֵי אִיבֵיהֶם כִּי הָיוּ לַזּוֹרֵם לֹא אוֹסִיף לַהֲיוֹת עִמָּכֶם אִם לֹא תִשְׁמְדוּ הַזּוֹרֵם מִקֶּרְבְּכֶם: קָם קֹדֶשׁ אֶת הָעָם וַאֲמַרְתָּ הַתְּקַדְּשׁוּ לְמוֹזֶר כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל זִזְטָא לֹא תוֹכַל לָקוּם לִפְנֵי אִיבֶיךָ עַד הִסִּירְכֶם הַזּוֹרֵם מִקֶּרְבְּכֶם: וְנִקְרַבְתֶּם בַּבֶּקֶר לְשִׁבְטֵיכֶם וְהָיָה הַשִּׁבֵּט אֲשֶׁר יִלְכְּדֵנוּ ה' יִקְרַב לְמִשְׁפּוּזוֹת וְהַמִּשְׁפּוּזָה אֲשֶׁר יִלְכְּדָהּ ה' תִּקְרַב לְבָתֶּיהָ וְהַבֵּית אֲשֶׁר יִלְכְּדֵנוּ ה' יִקְרַב לְגִבְרִים: וְהָיָה הַנִּלְכָּד בַּזּוֹרֵם יִשְׂרָף בְּאֵשׁ אֹתוֹ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ כִּי עָבַר אֶת בְּרִית ה' וְכִי עָשָׂה נְבִלָה בְּיִשְׂרָאֵל:

בי ה' אלקיך וגו'. You can triumph only if God is present in your midst, and therefore your victory will be a victory of God's kingdom on earth. God's presence in your camp does not depend on the courage you display toward the outside, but on the courage you display toward your own self. God's presence in your midst depends on whether you keep watch over

yourself and "guard yourself against all moral evil," so that the animalistic aspect of human nature, and everything that reminds one of it, will vanish from your environment, your appearance, your actions, your speech, your thoughts, and your emotions. For God does not go ahead of your camp; rather, *מהלך בקרב מחנה*, He walks *in the midst* of your camp, at the side of each and every member of your society (see *Sotah* 3b). Therefore, this society shall be holy. Let no *ערוה דבר* — "nakedness" in the widest sense of the term — appear in you, neither externally nor internally. For only on that condition is God your God, and only on that condition does He walk with you, accompany you, and never restrain Himself from doing so (cf. Commentary, *Bemidbar* 5:2-3).

מאחריך: You must go ahead, and if the way on which you go is the right one, God will accompany you.

וזהו מחנה. The plural is used, to indicate that what is said here concerning our army camp applies to all the spheres in which we stay, temporarily or permanently. They all must bear the stamp of pure human morality. In every place and at all times, we should reflect on the life tasks learned from God's Torah, and these reflections should impart sanctity not only to synagogues and study halls, but to all the places where we live. We must remove from our dwelling places everything that recalls the animal-like aspects of human corporeality — *צואה בהרחקתה, במחיצה*, *ערוה בכל יראה*. We must cover all "nakedness" of the human body — *בכיסוי*. Thus we will be able to direct our thoughts to God and devote ourselves, undisturbed, to the study of His Torah (מקום חנייתך תהא) (*Shabbos* 150a [רש"י]).

For the awareness that our spirit has been endowed with a unique personal essence and with the dignity of moral free will, and that, by the breath of God, this spirit has been temporarily wedded to our physically fettered bodies, is the basis for the fulfillment of our mission in life. With this awareness, all our morality and all thought of a dutiful life stand or fall.

This awareness comes to symbolic expression in the laws of *טומאה* and *טהרה*, which banish from *מקדש וקדשיו* everything *טמא*. For from the *מקדש* arises our moral elevation and the sanctification of our lives, and we are to keep out of the *מקדש* the erroneous notion of man's animal-like servility.

This same awareness comes to concrete expression through the mitzvah of *קידוש מחנה*: We are to refrain from exhibiting animalistic corporeality in the sphere of our thoughts and aspirations before God, and no "nakedness" should be seen in the sphere directed to God and to the fulfillment of our duty. In this way we will remain mindful of the dignity of our spiritual essence, which is related to God and which has been endowed by Him with God-like freedom, and we will give no credence to the erroneous materialistic notion that would do away with duty and morality.

Thus the *halachos*: מותר להרהר בדברי תורה חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא (הלמיד חכם אסור לו לעמוד במקום הטינופת לפי שאי אפשר לו) (*Berachos* 24b); and thus all the *halachos* about *הרחקת מצואה ומי* (*ibid.*); and about covering *רגלים* and *גוף* (*ibid.*); and about *קיש* and *הפלה והרהור* (*ibid.*). Thus also the *halachos* regarding *צניעות בעשיית צרכיו* and *נטיילת ידים אחריהם*, and so forth (see *ibid.* 22b, et seq.). All these are laws and Jewish customs which continually remind us of the human being's dual nature.

Special importance is attached to these *halachos* especially in all those times, recurring from century to century, when materialism threatens and leads to the degeneration of man's moral nobility. In such times a Jew is called upon to raise the banner of his life's mission, which attests to moral freedom (cf. Commentary, *Bereshis* 2:25 3:8 3:10).

